

Analizuodami sistemą pami

Teisėtvara Geriausias kovos įrankis – mažesni akcizai

➤ NUSIKALSTAMĄ VERSLĄ organizuojančių asmenų pelnas iš Lietuvos rinkoje parduoto šio cigarečių kiekio galėtų būti iki 500 mln. Lt.

RENALDAS JAKUBAUSKAS
renaldas.jakubauskas@verslozinios.lt

Ekonominių ir finansinių nusikaltimų tyrimo sistemos veiklos trūkumus nuplojanti valdžia ieško būdų pagerinti stringantį mechanizmą. Tačiau baiminamasi, kad imantis veiksmų pasunkės legalaus verslo gyvenimas. Verslininkai mano, kad pati valdžia prisidėjo prie dalies problemų – beato dairiškai kelti akcizai skatino pažeisti įstatymus, o valdžios veiksmais nepatenkinti žmonės kontrabandą toleruoja. Kontrabandininkai lyginami su šiuolaikiniais knygnešiais.

Premjero Andriaus Kubiliaus sudaryta darbo grupė, kuriai patikėta atlikti ekonominių ir finansinių nusikaltimų tyrimo sistemos funkcionavimo analizę bei pateikti siūlymus dėl sistemos tobulinimo, užduotį atliko ir pateikė savo diagnozę – nusikalstamas veikas tūria ir iktelminius tyrimus vykdo netik skirtingos institucijos, t. y. Policijos departamentas, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba (FNTT), Valstybės sienos apsaugos tarnyba (VSAT), Valstybinė mokesčių inspekcija (VMI), Muitinės kriminalinė tarnyba (Muitinės departamentas), Generalinė prokuratūra, bet ir institucijos, priskirtos skirtingų ministerijų valdymo sričiai. Valsty-

bės institucijų atskirai taikomos priemonės nepakankamai koordinuotos ir rezultatyvios. Bene daugiausia pylos gauna FNTT, kurios postą neseniai paliko jos vadovas.

Išvadose teigiama, kad kontrabanda (darbo grupė išsamiai analizuoja nelegalų tabako gaminių įvežimą ir prekybą) – vienas pagrindinių organizuotų nusikalstamumo pajamų šaltinių. Teisingumo ministerija siūloma parengti projektus griežtinant baumus už akcizinių prekių kontrabandos gabenimą, už neteisėtą prekybą akcizinėmis prekėmis.

Pasityčiojimas

Tačiau Vytautas Žukauskas, Lietuvos laisvosios rinkos instituto ekspertas, pažymi, kad kontrabandos mastas kyla ne dėl per švelnių bausmių.

„Reikia pripažinti, jog problema yra ne nustatytų bausmių dydis, o kontrabandos prevencijos ir išaiškinimo mechanizmų spragos, juos ir reikia peržiūrėti bei tobulinti. Taip pat dokumente kažkodėl neužsimenama apie mokesčių, t. y. akcizų, politiką, o ji turi milžinišką reikšmę kontrabandos plitimui. Akcizų politika turi būti įvardinta kaip pagrindinė kontrabandos priežastis, instituciniai pertvarkymai, prevencijos, nusikaltimų išaiškinimo ar bausmių mechanizmų tobulinimas yra kojomis su akcizų politikos su-

keltais padariniais“, – mano p. Žukauskas.

Laurynas Vilimas, Alkoholinių gėrimais prekiaujančių įmonių asociacijos prezidentas, susipažinęs su darbo grupės darbo rezultatais, buvo kategoriškas.

„Darbo grupės išvadas dėl nelegalios alkoholio apyvartos vertiname kaip pasityčiojimą iš Lietuvos legalios stipraus alkoholio pramonės. Legalūs pardavimai per 2 metus sumažėjo 41%, o iš nelegalios apyvartos išimti kiekiai per 2009 padidėjo 4,3 karto, valstybės biudžetas nesurinko 150 mln. Lt vien tik akcizo mokesčio. Šios statistikos tyčinis ignoravimas kelia rimtų įtarimų, kad premjero aplinkos žmonės stipriai susiję su nelegaliu alkoholinių gėrimų verslu“, – sako p. Vilimas.

Asociacijos vadovas dėsto, kad jam suprantama, kodėl visas šios darbo grupės dėmesys skiriamas tabakui: tabako akcizo tarifo dydis atitinka ES privalomą dydį ir jo mažinti nereikia. Ponas Vilimas teigia, kad konservatoriai pasistengė, jog stipraus alkoholio akcizo tarifas viršytų nustatytą ES privalomą tarifą 123% (2,3 karto), tačiau jį sumažinus būtų pripažinta padaryta klaida, o premjeras esą savo klaidas labai sunkiai taiso.

„Darbo grupės išvados – tai kibiras be dugno: veiksmo yra,

bet rezultatas nulinis. Kol nebus sumažintas akcizo tarifas, skirgubas ar trigubas kainų skirtumas tarp legalaus ir nelegalaus produkto, realios naudos neduos jokios priemonės“, – tvirtina p. Vilimas.

Šiuolaikiniai knygnešiai

Lukas Vosylius, Lietuvos naftos produktų prekybos įmonių asociacijos prezidentas, teigia, kad degalų iš kaimyninių šalių, kuriose jie gerokai pigesni, į Lietuvos rinką įvežti automobilių bakuose niekas nedraudžia, tačiau vėliau tie degalai nelegaliai realizuojami mūsų šalyje.

Ponas Vosylius mano, kad policija, muitininkai, kitos kontroliuojančios institucijos prisideda kiek gali prie kontrolės, tačiau visuomenėje nėra nepakantumo tokiems reiškinijams.

„Tyrimai rodo, kad žmonės, esant sunkmečiui, kontrabanda užsiimančius asmenis pateisina. Jie tampa savotiškais knygnešiais, savotiškais tadais blindomis. Vienintelis siūlymas, kuris galėtų sumažinti nelegalios prekybos apimtį, – kuol ilgiau akcizinėms prekėms palikti ES nustatytus minimalius tarifus, atsisąžvelgiant į tai, kad esame šalia valstybių, kuriose tos prekės gerokai pigesnės“, – sako p. Vosylius.

Ramūnas Mačius, tabako gaminių platinančios bendrovės „JT International Baltic States“ atstovas, pasakoja, kad po visą

Lietuvą važinėjantys pardavėjai perduoda informaciją, kad žmonės provincijoje, ypač gaunančios žemesnes pajamas, praktiškai nebeperka legalių cigarečių.

Nors jis ir džiaugiasi, kad šiam klausimui skiriama nemažai dėmesio, matomos pastangos jungti įvairių institucijų jėgas, tačiau mano, kad darbo grupės svarstomos kovos priemonės nėra panacėja – jos taikomos nuolat.

„Be to, susikoncentruoti tik į sienos apsaugą nėra teisinga. Reikia žiūrėti, kas vyksta pačioje Lietuvoje – įsigyti nelegalių cigarečių galima gana lengvai. Tam skiriama nepakankamai dėmesio. Ta vadinamoji mažmeninė prekyba klesti, ji gerai išvystyta ir su ja praktiškai nebekovojama“, – konstatuoja p. Mačius.

Jis teigia, kad Muitinės kriminalinė tarnyba yra atlikusi tyrimą, nustatyta, kad baudos už tokius nusikaltimus yra menkos – vidutinė bauda – 14.000 Lt, o paties krovinio vertė būna 50.000–60.000 Lt.

„Bausmės, kurias skiria teismai už nelegalią prekybą cigaretimis, yra labai mažos, jos neatgraso nuo tolesnės veiklos. Įstatymai sako, kad bausmė yra „nuo iki“, o teismai, teisėjai gyvena neizoliuotose visuomenėse, mato, kad tam tikros vietovės gyventojai tuo užsiima masiškai ir, aišku, skiria minimalias baudas, nes tolerancija visuomenė-

je nelegaliai veiki gana didelė“, – įsitikinęs p. Mačius.

Anot jo, nelegaliai parduodamų cigarečių dalis rinkoje pernai sudarė apie 26%, o dabar – jau apie 40%.

Našta gali didėti

Pono Žukausko pastebėjimu, darbo grupės nurodomas siekis geriau koordinuoti valstybinių institucijų tarpusavio veiklą, keitimasi informacija laiku yra svarbus siekiant užtikrinti efektyvią institucijų veiklą. Tačiau jis mano, kad j norimus įvesti informacijos teikimo įpareigojimus, kurie kyta privačioms institucijoms, reikia žiūrėti atsargiai.

„Darbo grupė siūlo numatyti išplėstinę priegai Specialiųjų tyrimų tarnybai nekludomai gauti informaciją apie bankinės operacijas ir sandorius. Būtinai turėti omenyje, jog tai visų pirma reikšia administracinės naštos privačioms institucijoms didėjimą ir tokį papildomą informacijos teikimo įpareigojimą įvesti galima tik tuomet, jei yra įrodomas aiškus šios informacijos poreikis, nurodoma, kokiems tikslams ši informacija būtų naudojama ir kodėl šių tikslų negalime įgyvendinti su jau turima informacija“, – pabrėžia p. Žukauskas.

Andrius Bogdanovičius, UAB „Creditinfo Lietuva“ generalinis direktorius, vertindamas dar-

ršo kontrabandos priežastis

bo grupės išvadas ir siūlymus, taip pat regi didesnės naštos grėsmę.

„Jei bus reikalaujama informaciją apie akcininkus pateikti ir Registrų centrui, ko reikalaujama dabar, ir VMI, tai bus per tekiniai ipareigojimai“, – sako p. Bogdanovičius.

Jis priduria, kad jei verslo subjektai, bankų atstovai kreipiasi į Vyriausybę ir sako, jog reikia pagerinti Pinigų plovimo prevencijos įstatymą, kad būtų galima keistis informacija apie sukčius, paprastai randa ma kitų prioritetų.

„Kai ko nors reikia valstybei, visi statomi ant asu, puolama ką nors daryti neįvertinus, ar ta priemonė bus geriausia norint pasiekti vieną ar kitą tikslą“, – apgailėstauja p. Bogdanovičius.

Įtartini sąrašai

Premjero pavedimu sudaryta darbo grupė taip pat siūlo, jog su nusikalstamomis veikomis susijusios įmonės ar jose dalyvaujantys asmenys būtų įtrau-

kiami į neskaidrių įmonių sąrašus, kad jos būtų šalinamos iš konkursų dėl viešųjų pirkimų ar ES paramos gavimo. Tačiau p. Žukauskas mano, kad šio pasiūlymo įgyvendinimas gali tapti konkurentų stūmimo iš viešųjų pirkimų ar ES paramos gavimo konkursuose būdu.

„Būtina labai aiškiai deklaruoti, kokia informacija remiantis būtų sudaromas neskaidrių įmonių sąrašas, antraip gandų apie įmonę paskleidimas ar nepagrįstas įmonės apskundimas valstybinei institucijai galėtų nepelnytai tapti įmonės eliminavimo iš viešojo konkurso priežastimi“, – įspėja p. Žukauskas.

Ponas Bogdanovičius teigia, kad keista pati „neskaidrių įmonių“ sąvoka, ir jei numatyti subjektyvūs kriterijai, tokios sąrašo apskritai neturėtų būti.

„Jei įmonė nevykdo įsipareigojimų valstybei, privačiam sektoriui, tai ji yra įsipareigojimų nevykdanti įmonė, bet vadinti neskaidria, nenurodžius priežasčių, – nereikia“, – sako p. Bogdanovičius.

VŽ komentari

► **VYTAUTAS ŽUKAUSKAS**, Lietuvos laisvosios rinkos instituto ekspertas: „Sveikintinas darbo grupės pasiūlymas įgyvendinti muitinės, policijos bei valstybės sienos apsaugos pareigūnų rotaciją. Iš kitų valstybių praktikos galima teigti, jog tai dažnai duodantis rezultatas kovos su korupcija metodus.“

► **RAMŪNAS MAČIŪŠ**, tabako gaminius platinančios bendrovės „JT International Baltic States“ atstovas: „Darbo grupės išvados pasigendū nelegalios mažmeninės rinkos priežiūros ir kontrolės. Siūloma didinti bausmes už akcizinių prekių kontrabandos gabenimą, prekybą, bet reikia nepamiršti, kad galutinę bausmę skiria teismas.“

► **LUKAS VOSYLIUS**, Lietuvos naftos produktų prekybos įmonių asociacijos prezidentas: „Vienintelis siūlymas, kuris gali sumažinti nelegalios prekybos apimtį, – kuo ilgiau akcizinėms prekėms palkti ES nustatytus minimalius tarifus, atsižvelgiant į tai, kad esame kaimynai šalių, kuriose tos prekės gerokai pigesnės.“

VŽ info

Siūlymai

1. Siūlyti Lietuvos Respublikos Vyriausybei svarstyti bendrų valstybės institucijų veiksmų kontrabandos ir nelegalios prekių apyvartos kontrolės srityje koordinavimo klausimą. Efektyviai koordinuoti kontrolės institucijų bendradarbiavimą, keitimąsi turima, taip pat operatyvine informacija, priemonių planavimą ir vykdymą.
2. Siūlyti Teisingumo ministerijai parengti projektus siekiant griežtinti bausmes už akcizinių prekių kontrabandos gabenimą, už neteisėtą prekybą akcizinėmis prekėmis.
3. Siūlyti Ūkio ministerijai apsvarstyti visų valstybės institucijose vykdomų viešųjų pirkimų centralizavimo klausimą, be to, su nusikalstamomis veikomis susijusių įmonių ar jose dalyvaujančių asmenų įtraukimą į neskaidrių įmonių sąrašus, kad jos būtų eliminuojamos iš konkursų dėl viešųjų pirkimų ar ES paramos gavimo.
4. Siūlyti vidaus reikalų ir finansų ministrams pasienio ruožuose įgyvendinti muitinės, policijos bei valstybės sienos apsaugos pareigūnų rotaciją.
5. Siūlyti Finansų ministerijai numatyti prievolę įrodyti pinigų kilmę asmenims, kurie gabenama stambiais grynųjų pinigų sumas iš Europos Sąjungos.
6. Siūlyti Finansų ministerijai, siekiant sukurti akcizinių informacinę sistemą, skubiai parengti reikiamus teisės aktus.

SALTINIS: DARBO GRUPE